

مبانی قندسازی و شربت‌گیری از چغندر قند

(از مزرعه تا استخراج در کارخانه)

تألیف:

دکتر خلیل بهزاد

عضو هیات علمی دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر مصطفی شهیدی نوقابی

عضو هیات علمی پژوهشکده علوم و صنایع غذایی

عنوان و نام پدیدآور:	بهزاد، خلیل، ۱۳۲۳ -	سرشناسه:
میانی قندسازی و شربت گیری از چغندر قند (از مزرعه تا استخراج در کارخانه) /تألیف خلیل بهزاد، مصطفی شهیدی نو قابی.		عنوان و نام پدیدآور:
مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۵		مشخصات نشر:
۳۳۲ صن.: مصور، جدول.		مشخصات ظاهری:
انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۶۵۶		فروست:
(ISBN: 978-964-386-331-9)		شابک:
		وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
		یادداشت: کتابنامه.
		موضوع: قند و شکر -- تولید و شربت گیری.
		موضوع: چغندرقند -- صنعت و تجارت.
		موضوع: چغندرقند -- کاشت.
		شناخته افزوده: شهیدی نو قابی، مصطفی.
		شناخته افزوده: دانشگاه فردوسی مشهد.
TP ۳۷۷ / ۹ م ۱۳۹۵		رده بندی کنگره:
۶۶۴/۱۱۷		رده بندی دیوبی:
۴۲۲۱۷۵۵		شماره کتابخانه ملی:

انتشارات، شماره ۶۵۵

میانی قندسازی و شربت گیری از چغندرقند (از مزرعه تا استخراج در کارخانه)

تألیف

دکتر خلیل بهزاد - دکтор مصطفی شهیدی نو قابی
ویراستار علمی

دکtor محمد حسین حداد خدادپرس

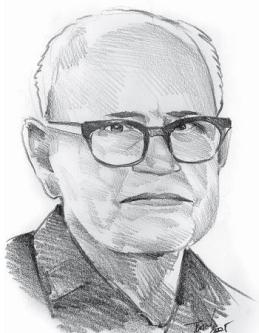
وزیری، ۳۳۲ صفحه، ۱۰۰۰ ت سخنه، چاپ اول، بهار ۱۳۹۵
امور فنی و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

بهای: ۲۱۰۰۰۰ ریال

مراکز پژوهش:

فروشگاه و نمایشگاه کتاب پردهیس: مشهد، میدان آزادی، دانشگاه فردوسی مشهد، سازمان مرکزی، جنب سلف سرویس یاس، تلفن: ۰۵۱) ۳۸۸۳۳۷۲۷ - ۰۵۱) ۳۸۸۳۳۷۲۷
مؤسسه کتابیران: تهران، میدان انقلاب، خیابان نصرت، خیابان دکتر قریب، نرسیده به خیابان
فرصت، پلاک ۷ - تلفن: ۰۲۱) ۶۶۵۶۶۱۰ - ۱۵ - ۰۲۱) ۶۶۴۰۰۱۴۴ - ۰۲۱) ۶۶۴۰۰۲۲۰
مؤسسه دانشیران: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) نبش خیابان نظری،
شهره ۱۴۲ - تلفاکن: ۰۲۱) ۶۶۴۰۰۱۴۴ - ۰۲۱) ۶۶۴۰۰۲۲۰

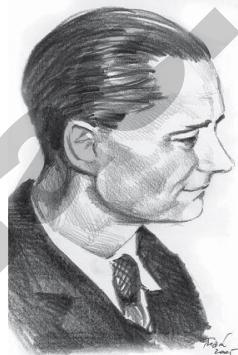
Email: fum.publication@yahoo.com

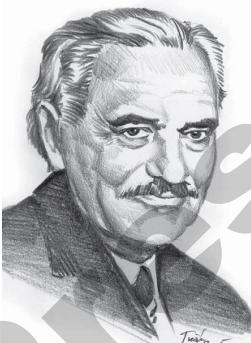
ریچارد مک گنیس
Richard A. McGinnis

پاول سیلین
Pavel M. Silin

جاروسلاو ددک
Jaroslav Dedek

فریدیناند شنايدر
Ferdinand Schneider

رودلف بربشنايدر
Rudolf Bretschneider

دانشمندان مطرح دنیا در زمینه فناوری تولید قند و شکر

فهرست مطالب

۱۱.....	پیشگفتار
۱۳.....	فصل ۱ - تاریخچه و کلیات
۱۳.....	۱-۱- تاریخچه صنعت قند در جهان و ایران
۲۷.....	۲-۱- شرح مختصری از مراحل تولید قند و شکر از چغندر
۲۷.....	۱-۲-۱- حمل چغندر
۲۸.....	۲-۲-۱- تحویل چغندر
۲۸.....	۳-۲-۱- نگهداری چغندر
۲۹.....	۴-۲-۱- چغندر رسانی
۲۹.....	۵-۲-۱- شربت گیری
۲۹.....	۶-۲-۱- تصفیه شربت
۳۰.....	۷-۲-۱- تغليظ شربت
۳۰.....	۸-۲-۱- کریستالایزیون
۳۱.....	۹-۲-۱- قندگیری از ملاس
۳۱.....	۱۰-۲-۱- تولید قند کله و حبه
۳۳.....	فصل ۲ - تاریخچه و کلیات
۳۳.....	۱-۲- مقدمه
۳۴.....	۲-۲- مواد تشکیل دهنده چغندر
۳۴.....	۱-۲-۲- موادقدی فاقد ازت
۳۵.....	۱-۱-۲-۲- ساکارز
۳۵.....	۱-۱-۱-۲-۲- خواص فزیکی ساکارز
۳۵.....	۱-۱-۱-۲-۲- نقطه ذوب، وزن مخصوص و حلالیت
۴۲.....	۲-۱-۱-۱-۲-۲- ویسکوزیته ساکارز
۴۵.....	۳-۱-۱-۱-۲-۲- هدایت الکتریکی ساکارز
۴۶.....	۲-۱-۱-۱-۲-۲- خواص شیمیایی ساکارز
۴۶.....	۱-۲-۱-۱-۲- کلیات
۵۲.....	۲-۱-۱-۱-۲-۲- اثر اسیدها بر ساکارز
۵۴.....	۳-۲-۱-۱-۲-۲- اثر قلیایی ها بر ساکارز
۵۵.....	۴-۲-۱-۱-۲-۲- چگونگی تشکیل رنگها از ساکارز
۵۶.....	۵-۲-۱-۱-۲-۲- تشکیل ساکارات از ساکارز
۵۷.....	۶-۲-۱-۱-۲-۲- تأثیر آنزیمه ها و میکروارگانیسم ها بر ساکارز

۹۳ فصل ۳ - شاخص‌های کیفیت چگندرقند و عوامل مؤثر بر آن

۱-۳- مقدمه ..

۲-۳- عیار چغندر و عوامل مؤثر بر آن ..

۳-۲- علل تفاوت عیار در یک مزرعه واحد ..

۴-۱-۲- تأثیر روش نمونه برداری روی علر ..

۵-۲-۲- تأثیر دستگاههای عیار سنج بر عیار نمونه ..

۶-۳- اثر تنفس و دما بر ضایعات ..

۷-۴- اثر سطح نسی چغندر روی ضایعات ..

۸-۵- اثر کاشت، داشت و برداشت بر کیفیت چغندر ..

۹-۶- علل افزایش آلفا آمینو ازوت در چغندر ..

۱۰-۷- اثر آفات، امراض، ضربه، شکستگی، طوقه و جوانه روی کیفیت چغندر ..

۱۱-۸- روش سنجش کیفیت چغندر از طریق فرمول ..

۱۲-۹- روش اندازه گیری میزان متغیرهای کیفیت چغندر ..

۱۰-۳	- تأثیر شاخص های کیفیت چغندر بر تشکیل ملاس
۱۱-۳	- اثر قلیایی های طبیعی روی ضریب قلیایی (Alk)
۱۲-۳	- تأثیر آلفا آمینو ازوت روی تشکیل رنگ
۱۳-۳	- تأثیر میکروارگانیسم ها بر چغندر ذخیره شده
۱۴-۳	- تأثیر میکروارگانیسم بر فرآیند

فصل ۴ - کاشت، داشت و برداشت چغندر

۱۱۹
۱۱۹	- ۱-۴ مقدمه
۱۲۱	- ۲-۴ کاشت چغندر
۱۲۱	- ۱-۲-۴ -واریته های چغندر قند
۱۲۲	- ۲-۲-۴ -خاک های مناسب زراعت چغندر قند
۱۲۲	- ۳-۲-۴ -نیاز چغندر به کود
۱۲۲	- ۴-۲-۴ -زمان کشت چغندر
۱۲۲	- ۵-۲-۴ -اماده سازی زمین
۱۲۳	- ۳-۴ -داشت چغندر
۱۲۳	- ۱-۳-۴ -کمبود در مواد غذایی چغندر
۱۲۴	- ۱-۱-۳-۴ -کمبود ازت
۱۲۴	- ۲-۱-۳-۴ -کمبود فسفر
۱۲۴	- ۳-۱-۳-۴ -کمبود پتاس
۱۲۴	- ۴-۱-۳-۴ -کمبود منیزیم
۱۲۵	- ۵-۱-۳-۴ -کمبود مس
۱۲۵	- ۶-۱-۳-۴ -کمبود آهن
۱۲۵	- ۷-۱-۳-۴ -کمبود برم
۱۲۵	- ۱-۱-۳-۴ -کمبود منگنز
۱۲۵	- ۲-۳-۴ -امراض ویروسی
۱۲۵	- ۱-۲-۳-۴ -مرض زردی
۱۲۶	- ۲-۲-۳-۴ -مرض موزائیک
۱۲۶	- ۳-۳-۴ -امراض پارازیتی
۱۲۷	- ۴-۴ -برداشت چغندر
۱۲۹	- ۵-۴ -عوامل مؤثر بر کیفیت چغندر و نگهداری آن پس از برداشت
۱۳۱	- ۱-۵-۴ -حشرات
۱۳۱	- ۲-۵-۴ -صدمات ناشی از نگرگ
۱۳۱	- ۳-۵-۴ -اختلاف دمای شب و روز
۱۳۲	- ۴-۵-۴ -آبیاری
۱۳۳	- ۵-۵-۴ -صرف کود
۱۳۴	- ۶-۵-۴ -نوع بذر
۱۳۴	- ۷-۵-۴ -آلودگی به نماتد
۱۳۴	- ۸-۵-۴ -زمان کاشت
۱۳۵	- ۹-۵-۴ -تراکم بوته
۱۳۵	- ۱۰-۵-۴ -مبارزه با علف های هرز
۱۳۵	- ۱۱-۵-۴ -آسیب دیدگی فیزیکی چغندر
۱۴۱	- ۱۲-۵-۴ -تأثیر آب و هوا طی برداشت و نگهداری چغندر در سیلو

فصل ۵ - حمل و تحویل چغندر

۱۴۳
۱۴۳	- ۱-۵ -توزین - نمونه برداری - تعیین عیار و افت
۱۴۹	- ۱-۱-۵ -نکاتی چند در مورد عیارسنج
۱۵۱	- ۲-۱-۵ -اثر عوامل مختلف بر عیار چغندر
۱۵۱	- ۱-۲-۱-۵ -اثر منطقه کاشت و اندازه چغندر بر عیار در چغندر های ذخیره شده

۱۵۱.....۲-۲-۱-۵- اثر ارتفاع نگهداری چغندر روی عیار

فصل ۶ - نگهداری چغندر در سیلوهای کارخانه

۱۵۳.....	۱-۶- مقدمه
۱۶۱.....	۱-۲-۶- تأثیر ارتفاع ذخیره سازی و اندازه چغندر
۱۶۱.....	۲-۶- ضایعات وزنی و قندی
۱۶۲.....	۲-۱-۶- بار میکروبی چغندر
۱۶۴.....	۳-۱-۲-۶- تغییرات آلفا آمینو ازت
۱۶۵.....	۴-۱-۲-۶- تغییرات درصد سدیم و پتاسیم
۱۶۷.....	۵-۱-۲-۶- ضربی قلایی
۱۶۸.....	۶-۱-۲-۶- قند ملاس
۱۶۹.....	۷-۱-۲-۶- استحصال
۱۷۰.....	۲-۲-۶- تأثیر طول زمان نگهداری چغندر در سیلو
۱۷۳.....	۳-۲-۶- تغییرات فیزیکی چغندر در طی نگهداری
۱۷۵.....	۴-۲-۶- تأثیر شدت تنفس و عوامل مؤثر بر آن در سیلو
۱۷۷.....	۶-۲-۶- اثر شکستگی و فشدگی چغندر بر نگهداری در سیلو
۱۸۸.....	۷-۲-۶- تهییه سیلو
۱۸۹.....	۸-۲-۶- اثر سطح نسبی چغندر در طی نگهداری
۱۹۱.....	۹-۲-۶- اثر مواد خارجی در طی نگهداری چغندر در سیلو
۱۹۲.....	۳-۶- علل ایجاد ضایعات آبی و تأثیر آن بر نگهداری چغندر
۱۹۴.....	۴-۶- سیلوهای چغندر
۱۹۹.....	۱-۴-۶- دمای سیلوها
۱۹۹.....	۲-۴-۶- طریقه سیلو کردن چغندر در مزرعه
۲۰۱.....	۳-۴-۶- تدبیر لازم برای محدود نمودن ضایعات قندی
۲۰۲.....	۴-۴-۶- استفاده از مواد شیمیایی به منظور جلوگیری از ضایعات سیلو
۲۰۳.....	۵-۴-۶- کلیات دستورالعمل نگهداری چغندر در سیلو
۲۰۵.....	۶-۴-۶- عوامل مؤثر در نگهداری چغندر قند در سیلوها
۲۰۸.....	۷-۴-۶- تدبیر لازم جهت محدود کردن ضایعات قندی در سیلو
۲۰۹.....	۸-۴-۶- عوامل مؤثر در شدت تنفس چغندر قند در سیلو
۲۰۹.....	۸-۴-۶- سطح نسبی چغندر قند :
۲۰۹.....	۲-۸-۴-۶- کاهش مقدار اکسیژن هوا :
۲۰۹.....	۳-۸-۴-۶- افزایش مقدار گاز دی اکسید کربن هوا :
۲۰۹.....	۴-۸-۴-۶- رطوبت نسبی هوا :

فصل ۷ - چغندر رسانی

۲۱۱.....	۱-۷- کانال حمل چغندر.
۲۱۴.....	۲-۷- چرخ تنظیم چغندر
۲۱۵.....	۳-۷- سنگ گیر
۲۱۶.....	۴-۷- دستگاه علف گیر
۲۱۷.....	۵-۷- پمپ چغندر
۲۱۸.....	۶-۷- حوض شستشو
۲۲۰.....	۷-۷- جداسازی چغندر از آب کانال
۲۲۱.....	۸-۷- دستگاه دم گیر
۲۲۴.....	۹-۷- مشخصات آب و کانال انتقال چغندر قند
۲۲۴.....	۱۰-۷- دلیل اضافه کردن شیر آهک به استخرهای ترسیب گل

۲۲۵.....	فصل ۸ - شربت‌گیری از چغندر
۲۲۵.....	۱-۸ آسیاب خلال
۲۲۵.....	۱-۱-۸ بونکر آسیاب خلال
۲۲۶.....	۲-۱-۸ تیغه های آسیاب خلال
۲۲۹.....	نرمه و عوامل مؤثر در افزایش مقدار آن
۲۲۹.....	۲-۸ علل کاهش کیفیت خلال
۲۳۱.....	۳-۸ روش های ارزیابی کیفیت خلال
۲۳۲.....	۴-۸ خلال کردن دم
۲۳۳.....	۵-۸ نوار انتقال خلال
۲۳۳.....	۶-۸ دیفوژیون
۲۳۴.....	۶-۸ ۱- روش کار دیفوژیون
۲۳۵.....	۶-۸ ۲- عصاره‌گیری از خلال در دیفوژیون
۲۳۶.....	۶-۸ ۳- عوامل مؤثر در دیفوژیون
۲۳۶.....	۶-۸ ۴- دما ی دیفوژیون
۲۳۸.....	۶-۸ ۱-۱- توزیع دما در دیفوژیون و متعلقات آن
۲۴۱.....	۶-۸ ۲-۱-۳- نقش دیگ حرارتی (مایشه) در تنظیم دمای دیفوژیون
۲۴۱.....	۶-۸ ۳-۱-۳- مزایای دیگ حرارتی (مایشه)
۲۴۲.....	۶-۸ ۴- کشش دیفوژیون (سوتیراژ)
۲۴۳.....	۶-۸ ۵- درجه دیفوژیون
۲۴۴.....	۶-۸ ۶- زمان دیفوژیون
۲۴۴.....	۶-۸ ۷- اثر کیفیت خلال بر شربت‌گیری
۲۴۵.....	۶-۸ ۸- سولفیتاپیون خلال
۲۴۵.....	۶-۸ ۹- کیفیت آب دیفوژیون
۲۴۶.....	۶-۸ ۱۰- استفاده از مواد افزودنی
۲۴۸.....	۶-۸ ۱- کوره گوگرد تحت فشار
۲۴۸.....	۶-۸ ۲- کوره گوگرد تحت خلا
۲۵۰.....	۶-۸ ۱۱- مقدار آب مصرفي در دیفوژیون
۲۵۰.....	۶-۸ ۱۲- روش های تامین آب دیفوژیون
۲۵۲.....	۶-۸ ۱۳- اثر میکروارگانیسم‌ها در دیفوژیون
۲۵۶.....	۶-۸ ۱۴- روش مصرف مواد ضد عفونی کننده در دیفوژیون
۲۵۶.....	۶-۸ ۱۵- منابع آلدگی دیفوژیون
۲۵۷.....	۶-۸ ۱- شاخص های شناخت آلدگی
۲۵۸.....	۶-۸ ۲- اثرات آلدگی
۲۵۸.....	۶-۸ ۱۶- انواع دیفوژیون ها
۲۵۸.....	۶-۸ ۱۷- دیفوژیون ۱-۱۶-۶-۸ B.M.A
۲۵۹.....	۶-۸ ۲-۱۶-۶-۸ دیفوژیون بوکاولف (B.W)
۲۶۱.....	۶-۸ ۳-۱۶-۶-۸ D.D.S
۲۶۲.....	۶-۸ ۴-۱۶-۶-۸ RT دیفوژیون
۲۶۴.....	۶-۸ ۵-۱۶-۶-۸ دیفوژیون باطری
۲۶۷.....	۷-۸ ۷- استفاده از میدان الکتریکی پالسی قوی در استخراج قند از چغندر
۲۶۹.....	۷-۸ ۸- فرآوری صنعتی چغندر قند با PEF
۲۷۶.....	۷-۸ ۹- ۱- محدودیت‌های جاری
۲۷۶.....	۷-۸ ۱۰- ۱- ۱-۱-۷-۸ محدودیت‌های فنی
۲۷۶.....	۷-۸ ۱۱- ۲- ۱-۱-۷-۸ محدودیت‌های کاربری
۲۷۹.....	۸-۸ ۱۲- پرس تفاله
۲۸۰.....	۹-۸ ۱۳- نرمه گیر تفاله و آب تفاله
۲۸۲.....	۱۰-۸ ۱۴- مزایای برگشت آب تفاله به دیفوژیون
۲۸۳.....	۱۱-۸ ۱۵- دمای آب تفاله

۲۸۴.....	- استفاده از فرایندهای غشایی برای تصفیه آب پرس تفاله چغندر و استفاده مجدد از آن
۲۹۲.....	- فرایندهای غشایی مبتنی بر نیرو محرکه فشار
۳۰۴.....	- سازوکارهای انتقال و جداسازی
۳۰۴.....	- سازوکار انجام - نفوذ همراه با اثر دونان
۳۰۵.....	- سازوکار الکتروکینتیک
۳۰۶.....	- گرفتگی
۳۱۰.....	- شربت‌گیری از چغندرهای فاسد
۳۱۱.....	- شربت‌گیری از دم و قطعات شکسته شده چغندر
۳۱۱.....	- کنترل شربت‌گیری در دیفوزیون
۳۱۲.....	- شربت خام
۳۱۴.....	- عوامل مؤثر بر کیفیت شربت خام
۳۱۵.....	- سولفاتاسیون آب تفاله
۳۱۵.....	- مصرف کلسیم هیدروژن سولفات در شربت خام
۳۱۷.....	منابع

پیشگفتار

صنعت قند به عنوان یکی از مهم‌ترین صنایع در زمینه مواد غذایی محسوب می‌گردد و کارخانجات تولید قند و شکر از جمله کارخانجات مادر در زمینه تولید مواد غذایی می‌باشند که می‌توانند بخش عظیمی از ماده اولیه بسیاری از محصولات غذایی از جمله کیک‌ها و بیسکوئیت‌ها، انواع کنسرو، نوشیدنی‌ها و غیره را تهیه نموده و به طبع آن در سطح وسیعی اشتغال زایی نمایند. امروزه در تمامی زمینه‌ها و از جمله صنایع غذایی پیشرفت‌های زیادی صورت پذیرفته است و این پیشرفت‌ها مدیون قرار گرفتن دو مقوله مهم علم و تجربه در صنایع مختلف است. تحقیق و پژوهش عاملی اساسی در راستای پیشرفت در صنایع مختلف بوده و تجربیات عملی و علوم پایه ای باعث حرکت صحیح تحقیقات جهت کاربردی شدن در صنعت می‌گردد. لذا تسلط به اصول تکنولوژی مراحل مختلف تولید قند و شکر در جهت تأمین مایحتاج کشور و همچنین هدایت این صنعت به سوی تکنولوژی‌های جدید جهت بهره‌وری بیشتر و کاهش هزینه‌ها برای کسب توانایی رقابت در بازارهای جهانی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. با اینکه ایران در گذشته خود مبتکر قند کله در دنیا بوده است، اماً شیوه قندسازی در کشور ما آن گونه که باید و شاید رشد قابل توجهی ننموده و در نتیجه سالیانه مقدار زیادی ارز برای ورود شکر از کشور خارج می‌شود. کاهش بازده بعضی از کارخانجات معلول عدم شناخت و درک کافی از اصول شیوه‌های قندسازی، به کارگیری فناوری‌های قدیمی و عدم توجه به تحقیقات جهت رفع مشکلات بوده است. به نظر می‌رسد وجود یک منبع فارسی جامع در این زمینه بتواند به درک بهتر و عمیق‌تر اصول علمی حاکم بر این صنعت کمک کرده و مشوق مدیران، صنعتگران و دانشجویان در راستای بهبود بازده و کیفیت بوده و یاریگر آنها در دستیابی به بهبود تولید اعم از نظر کیفی و کمی باشد.

نگارندگان جهت نیل به اهداف فوق و نیاز مبرم دانشجویان و دست در کاران این صنعت به

استفاده از منابع مختلف علمی اقدام به تهیه کتاب حاضر نموده اند. مطالب این کتاب بر اساس پژوهش‌های مختلف انجام شده در زمینه فناوری تولید شکر، تجربیات سال‌ها فعالیت مؤلفان در این صنعت و منابع معتبر بین‌المللی به رشتۀ تحریر درآمده است و در نگارش آن سعی بر این بوده است که تمامی نکات علمی تک تک مراحل مربوطه به صورت ساده بیان شود به نحوی که خواننده با مطالعه هر بخش بتواند تسلط علمی کافی در آن زمینه را حاصل نماید. امید است کتاب حاضر بتواند به عنوان یک منبع سودمند مورد استفاده دانشجویان، صنعتگران و علاقهمندان این صنعت قرار گیرد.

در خاتمه علی رغم تلاش‌های فراوان انجام پذیرفته در نگارش این مجموعه، نگارنده‌گان آن را خالی از اشکال ندانسته و از نظرات علاقه مندان جهت کامل تر شدن مطالب کتاب در چاپ‌های بعدی استقبال نموده و پیش‌اپیش سپاسگزاری می‌نمایند.

دکتر خلیل بهزاد

دکتر مصطفی شهیدی نوqابی

زمستان ۹۴